

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “บทบาทรัฐและโครงสร้างองค์การระบบราชการไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ทบทวนบทบาทรัฐในภาพรวมและในกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐและจัดโครงสร้างองค์การระบบ ราชการให้สอดคล้องกับบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปหลังจากที่ภาครัฐมีบทบาทนำมาโดยตลอดแม้จะมี การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยก็ตาม แต่ขณะนี้สภาพแวดล้อมได้เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วเกินกว่าที่รัฐจะรักษาสถานภาพเดิมไว้ได้อีก

จากการศึกษาบทบาทและโครงสร้างองค์การระบบราชการไทยพบว่า

1) บทบาทของภาครัฐเท่าที่ผ่านมาเน้นการควบคุมมากกว่าการสนับสนุนส่งเสริมตั้ง พิสูจน์ได้จากกฎหมาย ระเบียบและคำสั่งต่าง ๆ ที่หน่วยงานของรัฐออกมาบังคับใช้เป็นจำนวนมาก ในระยะหลายสิบปีที่ผ่านมา

2) มีการระบุถึงบทบาทใหม่ของภาครัฐตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ที่เน้นการ สนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินงานของภาคเอกชนและภาคประชาชนให้เป็นส่วนสำคัญร่วมกับภาค รัฐในการพัฒนาประเทศแต่ผลในทางรูปธรรมยังไม่ปรากฏให้เห็นมากนัก

3) การดำเนินการตามบทบาทใหม่ของภาครัฐจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนใน หลาย ๆ ด้านทั้งด้านโครงสร้างองค์การ การกระจายกิจกรรมและอำนาจการตัดสินใจสู่องค์กรใน ภูมิภาคและท้องถิ่น การปรับระบบการทำงาน ทักษะคติและพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ การ เน้นการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาชน

4) การจัดองค์การระบบราชการไทยอันเป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งของการ ศึกษายังมีปัญหาสำคัญอยู่หลายประการคือ

(1) ระบบคณะรัฐมนตรีในปัจจุบันยังไม่มีประสิทธิภาพ

(2) โครงสร้างระบบราชการมีความแข็งตัว ปรับตัวยาก ทำให้ไม่สอดคล้อง กับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

(3) โครงสร้างระบบราชการมีขนาดใหญ่

(4) รูปแบบการจัดองค์การล้าสมัย ขาดความหลากหลายตามภารกิจ

(5) ภารกิจซ้ำซ้อนของส่วนราชการ

(6) การมีกฎหมาย ระเบียบจำนวนมาก

5) ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะดังนี้

(1) สนับสนุนให้มีการปรับบทบาทของรัฐจากการควบคุมมาเป็นการกำหนด กติกา กำกับให้มีการดำเนินการตามกติกาและเป็นผู้จัดให้มีบริการที่จำเป็นต่อสาธารณะและการ พัฒนาประเทศ และสนับสนุนส่งเสริมให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเป็นผู้ผลิตและส่งมอบ บริการไปสู่กลุ่มเป้าหมาย

(2) จัดกลุ่มกิจกรรมของรัฐใหม่ (regrouping) ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ โดยจัดเป็น 13 กลุ่มกิจกรรม ได้แก่ การรักษาความมั่นคงแห่งชาติ การรักษาความสงบเรียบร้อย ภายใน การต่างประเทศ การบริหารงานทั่วไปของรัฐ การเงินการคลังและเศรษฐกิจ การพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ การบริการสังคมและการพัฒนาคุณภาพชีวิต ศิลปวัฒนธรรมและนันทนาการ การพัฒนาการเคหะและชุมชนเมืองชนบท การพัฒนาการเกษตรอุตสาหกรรมและการค้า วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐานและพลังงาน

(3) ในแต่ละกลุ่มกิจกรรมใหม่ของรัฐควรมีความชัดเจนว่า กิจกรรมใดเป็น กิจกรรมพื้นฐานและมีความสำคัญที่รัฐจำเป็นต้องดำเนินการเองทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมดและ กิจกรรมใดที่รัฐสามารถมอบหรือกระจายให้ภาคเอกชน ภาคประชาชนเข้ามาร่วมดำเนินการหรือ ให้ภาคเอกชน ภาคประชาชนรับไปดำเนินการเอง

(4) ให้มีการปรับโครงสร้างองค์การใหม่ในกลุ่มกิจกรรมที่จำเป็นและมีความ สำคัญตามที่ปรากฏในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่แปด ได้แก่ กลุ่มกิจกรรมด้านการบริหารงานของรัฐ กลุ่มกิจกรรมด้านเศรษฐกิจ กลุ่มกิจกรรมด้านทรัพยากรมนุษย์ และกลุ่มกิจกรรมด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(5) แก้ไขปัญหาหลักด้านโครงสร้างการจัดองค์การบริหารราชการไทยเริ่ม จากการปรับปรุงระบบคณะรัฐมนตรี การทำให้โครงสร้างการจัดองค์การฯ สามารถปรับตัวให้ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมได้ดีขึ้น การปรับขนาดของระบบราชการให้เหมาะสม การจัดองค์การ ที่หลากหลายตามภารกิจ การจัดตั้งองค์การทำหน้าที่ในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานภาค รัฐ และการปฏิรูปกฎหมาย การผ่อนคลายกฎระเบียบ

(6) การปรับโครงสร้างองค์การบริหารงานของรัฐต้องมีมาตรการที่ควบคู่กัน ไปก็คือ

1. กระจายกิจกรรมและอำนาจการตัดสินใจไปยังภูมิภาคและท้องถิ่นตลอดจนให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นในการดำเนินกิจกรรมที่เป็นเกี่ยวข้องกับการ ผลิตและส่งมอบบริการแก่ประชาชน
2. ปรับระบบการทำงานให้มีลักษณะที่เน้นผลงาน(output) และให้ ความสำคัญกับผลลัพธ์ (outcome) ด้วย มีระบบการทำงานที่โปร่งใส มีการประเมินผลการปฏิบัติ งาน ยอมรับการตรวจสอบจากภายนอก เป็นระบบที่เน้นการทำงานร่วมกันในแนวราบแบบ เบ็ดเสร็จแทนการแยกส่วนเป็นหน่วยงาน
3. ปรับทัศนคติและพฤติกรรมในการปฏิบัติงานในสอดคล้องกับ ระบบการทำงานโดยมุ่งเน้นความสำคัญกับลูกค้าหรือประชาชนผู้รับบริการเป็นลำดับแรก

- 6) ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามข้อเสนอแนะและมาตรการดังกล่าวคือ
1. แรงกดดันจากสังคม
 2. วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง
 3. การปฏิรูประบบงบประมาณ
 4. บทบาทสื่อมวลชน
 5. การไต่สวนสาธารณะ
 6. การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน